

Tanja Kotiniitty

KOVIEN MATERIAALIEN KÄYTTÖ ESIOPETUKSESSA

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Syyskuu 2023

TIIVISTELMÄ

Tanja Kotiniitty: Kovien materiaalien käyttö esiopetuksessa
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Varhaiskasvatuksen opettaja
Syyskuu 2023

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää esiopettajien kokemuksia siihen, miksi kovien materiaalien käyttö esiopetuksessa on vähäistä ja miten niiden käyttöä voisi lisätä esiopetuksen käsityökasvatukseen. Aihetta lähestyttiin Karvin arvioinnin lähtökohdista. Vastaavaa aiempaa tutkimusta ei ole. Käsityökasvatuksen kirjallisuus ja tutkimukset ovat pohtineet käsityön merkityksiä, oppimisprosessia, nykytilaa ja oppimisen mahdollisuuksia. Tutkimusaihe on merkittävä, sillä käsityökasvatus on Karvin arvioinnin mukaan heikoiten toteutettu kokonaisuus varhaiskasvatuksessa.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimusaineisto kerättiin sähköisen kyselylomakkeen avulla keväällä 2023. Aineisto analysoitiin fenomenologisella tutkimusotteella. Aineisto koostui kahdenkymmenen Suomessa esiopettajana toimineen vastauksista. Aineisto on pieni, jolloin oli mahdollista tulkita ilmiötä fenomenologisesti, etsien uutta merkittävää tietoa tutkimusaiheesta.

Tutkimuksen vastauksissa esiopettajat kuvasivat kokemuksiaan kovien materiaalien käytöstä vaihtelevasti. Tuloksissa korostui opettajajohtajuus, jossa opettaja itse on vastuussa velvoittavien asiakirjojen vaatimista sisällöistä ja pedagogiikasta. Tutkimuksen tuloksissa nousi esille vastaajien sulkeutuminen erilaisten syiden taakse, jossa puutteellisen opettajuuden syynä käytettiin tilojen, materiaalien ja työvälineiden puuttumista. Toisaalta taas voimakkaasti nousi esille, että opettajilla on itsellään mahdollisuus halutessaan toteuttaa kovien materiaalien käyttöä pedagogisesti laadukkaasti.

Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että oman työnsä johtaminen, opettajajohtajuus ja velvoittavien asiakirjojen ymmärtäminen ovat avainasemassa käsityökasvatuksessa kovien materiaalien kohdalla. Merkittävää tuloksissa oli se, että opettajien on itse muutettava asenteitaan ja olla viitseliäitä. Mielenkiintoista olisi jatkotutkimuksissa syventyä esiopettajien opettajajohtajuuteen käsityökasvatuksen osalta.

Avainsanat: esiopetus, käsityökasvatus, kovat materiaalit, opettajajohtajuus

Tämän tutkielman alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	7
2.1 Käsityökasvatus	7
2.2 Käsityökasvatuksen opettamisesta.....	9
2.3 Käsityökasvatuksen oppimisympäristöt	10
2.4 Oikeus käsityökasvatukseen.....	12
3 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	14
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	15
4.1 Tutkimusmenetelmät.....	16
4.2 Tutkimuksen aineisto	17
4.3 Aineiston analysointi	18
5 TUTKIMUSTULOKSET	21
5.1 Kovien materiaalien käyttämättömyys	21
5.2 Kovien materiaalien käytön lisääminen	25
6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	27
6.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	33
6.2 Jatkotutkimusmahdollisuudet	34
LÄHTEET	35
LIITTEET	39
Liite 1: Saatekirje kyselylomakkeeseen ja kyselylomakkeen kysymykset	39

1 JOHDANTO

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arviointiraportin (Repo ym., 2019 ja Juutinen ym., 2021) mukaan käsityökasvatuksen monimuotoisuus jää esiopetuksessa toteutumatta ja kovien materiaalien käyttö on vähäistä. Esiopetussuunnitelmassa veloitetaan tutustumaan eri käsityömateriaaleihin, tekniikoihin ja välineisiin, joiden avulla tai aikuisen avustuksella suunnitellaan ja toteutetaan yksilöllinen tai yhteisöllinen pitkäkestoinen käsityöprosessi (Opetushallitus, 2014a). Esiopetussuunnitelman lisäksi käsityökasvatuksen pedagogiikka koetaan merkityksellisenä perustana lapsen luovalle ajattelemiselle sekä mielikuvituksen kehittämiselle ja ylläpitämiselle (Ruokonen, 2022). Esiopetussuunnitelman mukainen käsityökasvatuksen pedagogiikka pitää sisällään opettajan kyvyn innostaa lapsia toteuttamaan taidetta lapsilähtöisesti ja mahdollistaa lapsen osallisuus (Ruokonen, 2022).

Aiemmat tutkimukset ja tieteelliset artikkelit ovat nostaneet esille käsityökasvatuksen eri merkityksiä ja näkökulmia. Yhdistävänä tekijänä voidaan nähdä se, että käsityökasvatusta tulisi lisätä esiopetukseen ja koko varhaiskasvatukseen, sillä käsityökasvatuksen merkitys on vuorovaikutuksessa, harjoittelussa, positiivisissa kokemuksissa, omassa kulttuurihistoriassa ja itseilmaisussa. Tärkeää onkin tutkia syitä siihen, miksi käsityökasvatus on tällä hetkellä niin pienessä roolissa. Varsinkin kovien materiaalien käytön lisääminen esiopetukseen on mielenkiintoinen ja esiopetuksen käsityökasvatusta rikastava tutkimuksen kohde, johon esiopetussuunnitelma opettajia velvoittaa. Oppimiselle antavat reunaehdot rakenteelliset tekijät, opettajien koulutus, ryhmäkoko ja oppimisympäristöt (Grönman ym., 2022). Opettaja oppimisympäristönä ja opettajajohtoisuus luovat pohjan sille, miten kussakin esiopetusryhmässä käsityökasvatusta annetaan.

Varsinaisia syitä käsityökasvatuksen monimuotoisuuden toteutumattomuuteen ei ole aiemmin tutkittu, vaikka aihe on selkeästi noussut Karvin arvioinnissa esille 2019 ja 2021 (Repo ym., 2019 ja Juutinen ym., 2021).

Tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita tutkimaan syitä käsityökasvatuksen osa-alueesta kovien materiaalien käyttämättömyyteen. Tämä tutkimus pyrkii selvittämään laadullisen lomakekyselyn avulla syitä kovien materiaalien opetuksen vähyyteen esiopetuksessa. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan nostaa esille käsityökasvatuksen kovien materiaalien käyttöön liittyviä kehittämiskohteita.

Esiopetus ja perusopetus ovat jatkumo, joissa opitut taidot kertaantuvat. Tästä syystä tässä tutkimuksessa otetaan esille myös alkuopetus. Vastauksia tähän tutkimukseen haettiin esiopettajilta, jotka mahdollistavat esiopetussuunnitelman toteutumisen ja lasten kouluvalmiuden. Opettaja sanalla viitataan tässä tutkimuksessa esiopettajaan, jonka taustakoulutus voi olla hyvin moninainen: kasvatustieteen kandidaatti, luokanopettaja, varhaiskasvatuksen sosionomi, ammattikorkeakoulun lastentarhaopettajan kelpoisuuden saanut sosionomi tai epäpätevä, pitkäaikainen sijainen. Esiopettajina toimivat ovat vastuussa pedagogiikasta ja siksi lomakkeeseen on voinut vastata myös muut kuin yliopistosta valmistuneet pätevät esiopettajat, joka taas vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin ja luotettavuuteen. Koulutustaustan erot vaikuttavat tutkimuksen tuloksiin, sillä pedagoginen asiantuntijuus ei ole samantasoista (Heikka, 2016). Jo pelkästään eri yliopistoilla on omat opetussuunnitelmansa käsityökasvatukseen ja sisältöjen opetusmäärät vaihtelevat yliopistokohtaisesti. Tässä tutkimuksessa tutkitaan jo esiopettajana työskentelevien kokemuksia, sillä jo työelämässä olevat pedagogit ovat niitä, jotka mahdollistavat uusien yliopistoista valmistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien käsityökasvatukseen kannustamisen ja pedagogisen johtamisen mallin tiimeissään. Vallitseva toimintakulttuuri työyhteisöissä muokkaa helposti vastavalmistuneen pedagogiikkaa vastaamaan työyhteisön normeja (Parrila & Fonsén, 2016).

Tätä fenomenologista tutkimusta lähestytään kahdella tutkimuskysymyksellä. Tutkimuskysymyksillä tarkastellaan, miksi kovien materiaalien käyttö esiopetuksessa on vähäistä ja miten kovien materiaalien käyttöä voisi lisätä esiopetuksen käsityökasvatukseen. Tutkimuskysymyksiä ja tutkimusmenetelmiä esitellään luvussa 3 *Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset* ja 4 *Tutkimuksen toteuttaminen*. Tutkimustulosten tarkastelun jälkeen, vertaillaan tämän tutkimuksen tuloksia aiempiin tieteellisiin julkaisuihin, luvussa 6 *Pohdinta ja johtopäätökset*. Lopuksi esitellään tutkimuksen

pohjalta esiin muodostuneita ideoita jatkotutkimuksille ja käydään läpi tämän tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta.

Seuraavassa kappaleessa esitellään tämän tutkimuksen teoreettisia käsitteitä. Tämän tutkimuksen keskeiset käsitteet ovat käsityökasvatus, kovat materiaalit ja esteettinen kokemus.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Seuraavaksi tarkastellaan tämän tutkimuksen keskeistä teoriaa ja sanastoa, joihin tutkimuksen analyysi myöhemmin perustuu. Teoriassa ja sanastossa hyödynnetään aiempia tieteellisiä julkaisuja sekä Opetushallituksen esiopetussuunnitelmaa. Ensimmäisenä käsitellään aiempia julkaisuja, tutkimuksia sekä terminologiaa ja lopuksi kootaan ajatukset teoreettiseksi viitekehyyksi.

2.1 Käsityökasvatus

Tässä kappaleessa esitellään käsityökasvatukseen esiopetuksessa liittyviä käsitteitä. Käsityö sana kuvaa tässä tutkimuksessa perinteistä käsityökasvatusta. Esiopetussuunnitelman mukaan käsityökasvatukseen voi liittyä nykyaikaisia eheytettyjä kokonaisuuksia ja ilmiölähtöisiä ympäristö- ja teknologiakasvatuksen sisältöjä. Nämä sisällöt muodostavat esiopetussuunnitelmassa oppimiskokonaisuuden nimeltä Ilmaisun monet muodot (Opetushallitus, 2014a). Ilmaisun monet muodot -oppimiskokonaisuus pitää sisällään taidekasvatusta, taito- ja taideaineita, johon myös käsityökasvatus kuuluu. Esiopetussuunnitelmassa puhutaan käsityökasvatuksesta ja Ilmaisun monet muodot -oppimiskokonaisuudesta, kun taas alkuopetuksessa mainitaan käsityöt oppiainekohtaisena tavoitteina ja sisältöinä (Opetushallitus 2014a ja 2014b). Tässä tutkimuksessa kokonaisuudesta käytetään selkeyden vuoksi termiä käsityökasvatus.

Käsityökasvatus on suunnitelmallista toimintaa, jossa eri vaiheiden kautta päästään mahdollisesti lopputulokseen, jota arvioidaan lapsen kanssa. Varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa harjoitellaan taitoja tulevaisuuteen. Perusopetuksessa taidon harjoitteluvaiheessa tutustutaan

erilaisiin materiaaleihin ja tekniikoihin, ennen varsinaista käsityökasvatusta (Rönkkö, 2011).

Esiopetuksen opettaja vastaa esiopetussuunnitelman mukaisesta esiopetuksen toteuttamisesta. Esiopetussuunnitelmassa veloitetaan yhtenä esiopetuksen tehtävänä lasten ilmaisun kehittämistä käsitöiden perustaitoja harjoittamalla (Opetushallitus, 2014a). Yksityiskohtaisempana tavoitteena esiopetussuunnitelmassa mainitaan käsitöiden tekemisen harjoittelu ja erilaisten työvälineiden käyttö. Pedagogisesta toiminnasta esiopetussuunnitelmassa mainitaan, että opetustyötä tehdään innostamalla. Esiopetussuunnitelmassa määritellään, että kovien ja pehmeiden materiaalien käyttöä kokeillaan, opetellaan niihin käytettäviä tekniikoita ja perustaitoja sekä suunnitellaan ja valmistetaan ohjauksessa pidempikestoisen käsityö (Opetushallitus, 2014a). Pidempikestoisen käsityöprojektin aikataulua ja kestoa ei esiopetussuunnitelmassa määritellä.

Askartelu ja käsityö termit ovat oleellista erottaa toisistaan. Käsityö on työ, joka toteutetaan käsin tai työkalun avulla (Rönkkö, 2011). Käsityöprosessi on itse suunniteltu ja toteutettu kokonainen käsityö, jossa lopputulos riippuu siitä taidosta, mitä tekijällä käsitöistä sattuu olemaan (Rönkkö, 2011). Askartelu on pääsääntöisesti suunnittelematonta, kevyttä leikkaa, liimaa ja värityä – tekemistä. Ammatillisesti ja pedagogisesti on merkityksellistä erottaa askartelu varsinaisesta käsityöstä ja käsityökasvatuksesta sekä erottaa opettajan mallin mukaisen työn kopioiminen lapsen oman osallisuuden ja toimijuuden tuotoksena syntyneestä käsityöprojektista.

Käsityökasvatukseen kuuluu monimateriaalisuus, joka jaetaan pehmeisiin ja koviin materiaaleihin (Yliverronen, 2022). Pehmeillä materiaaleilla tarkoitetaan perinteisesti tekstiilityössä käytettäviä materiaaleja ja kovilla materiaaleilla teknisessä työssä käytettäviä materiaaleja. Kovat ja pehmeät materiaalit ovat aiheuttaneet pohdintaa käsityön opettajien keskuudessa. Tekstiiliopettajaliitto TOL ry yhdessä Teknisten aineiden opettajat TAO r.y:n kanssa ovat antaneet lausunnon, jossa toivotaan ammattinimikkeiden selkeyttä (Porko-Hudd, 2020). Lausunnossa nostetaan esille nimikkeiden vastaavuus opetussuunnitelman mukaisiksi ja termejä paremmin kuvaaviksi. Lausunnosta voidaan päätellä, että edelleen puhuttaisiin kovien materiaalien osalta teknisestä työstä ja pehmeiden materiaalien osalta tekstiilityöstä. Esiopetuksessa olisikin hyvä olla sama termistö

kuin alkuopetuksessa ja koko perusopetuksessa, jotta samankaltainen termistö tulisi käsitteeksi koko opintopolulla.

Käsityökasvatuksessa, joka voidaan katsoa kuuluvaksi taidekasvatukseen, on esteettisen kompetenssin tiedostaminen merkityksellistä lapselle. Esteettinen kokemus on yksilöllistä ja muuttuu iän myötä. Esteettisen kokemuksen äärellä lapsi on tasavertaisempi opettajan kanssa (Granö & Niinistö, 2022). Tässä kohtaa on huomioitava sosiaalinen kompetenssin merkitys, opettajan tarkkaavaisuus ja empaattinen eläytyminen lapsen maailmaan, jotka mahdollistavat lapselle merkityksellisiä kokemuksia, esiopetussuunnitelman mukaisesti, innostamalla. Opettajan on arvostettava ohjaamattomuutta ja annettava tilaa lapsen omalle tulkinnalle (Granö & Niinistö, 2022). Tämä antaa tukea siihen, että lapsille on annettava tilaa omille ratkaisuille, huomioiden tietenkin resurssit ja työturvallisuuden.

2.2 Käsityökasvatuksen opettamisesta

Aiemmin käsityökasvatuksen tutkimuksia ja artikkeleita on tehty esimerkiksi opettajien tutkintokoulutuksen käsityökasvatuksen osaamisperustasta, luokanopettajaopiskelijoiden näkemyksistä ja kokemuksista käsityön opetuksesta sekä tutkittu käsityön opetusta, joka perustuu taidon oppimiseen (Karila & Leikola, 2022, Yliannala, 2012 ja Rönkkö, 2011). Esiopettajat työskentelevät hyvin lähellä luokanopettajia, mutta heitä velvoittavat eri opetussuunnitelmat. Opetus yliopistossa varhaiskasvatuksen opettajille ja luokanopettajille käsityökasvatuksen osalta on hyvin samansuuntaista, riippuen yliopiston opetussuunnitelmasta. Käsityön oppimisprosessissa opettajan roolilla ja ammattitaidolla on merkitystä (Grönman ym., 2022).

Yliannalan (2013) tutkimuksen mukaan opiskelijoilla on nykyaikainen näkemys oppilaslähtöisestä käsityökasvatuksesta, mutta yhtenäisen käsityön opettamiseen tarvitaan lisäkoulutusta. Yliannalan tutkimuksen vastauksissa tuli esille oppilaiden tasa-arvo ja sukupuoliroolit, jonka perusteella ihmeteltiin teknisen työn ja tekstiilityön erottelua. Käsityökasvatuksen opetus vaatii opettajien innostusta ja yhteistyötä sekä koulutuksen tulisi vastata nykyaikaista opetussuunnitelmaa (Yliannala, 2013).

Karilan ja Leikolan (2022) artikkeli osaamisperustasta ja Yliannalan (2013) tutkimus opiskelijoiden valmiuksista opettaa käsityökasvatusta, ovat molemmat saman aiheen äärellä. Rönkkö (2011) on selventänyt, että ilmaistessaan omia henkilökohtaisesti merkityksellisiä asioita käsityöprosessissa, sitoudutaan siihen paremmin. Tässä tutkimuksessa ymmärretään vastaajien moninaiset koulutustaustat käsityökasvattajina sekä niiden vaikutus käsityökasvatuksen opettamiseen.

2.3 Käsityökasvatuksen oppimisympäristöt

Käsityön työvälineiden käyttöön tarvitaan motorisia taitoja ja käsityökasvatus opettaa motorisia taitoja. Työvälineiden ja –materiaalien on oltava turvallisia ja siksi niihin on omat asetuksensa työturvallisuuden näkökulmasta. Myös käsityökasvatuksen oppimisympäristön on oltava turvallinen. Oppimisympäristön tulee olla esteettinen ja innostava, joka toimii yhdessä ympäristön kanssa vuorovaikutuksessa (Granö & Niinistö, 2022). Oppimisympäristön fyysistä näkökulmaa rajaa mielikuvitus. Aina oppimisympäristöksi ei tarvita verstasta tai teknisentyön luokkaa, esimerkiksi metsä voi toimia oppimisympäristönä. Metsässä voi porata reikiä kaatuneisiin puihin tai sahata puita ja tehdä samalla erilaisille pieneliöille pesäkoloja. Fyysisen näkökulman lisäksi oppimisympäristö on myös psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen. Opettaja on oppimisympäristö omalla asenteellaan, innostavuudellaan ja kannustuksellaan. Uusikylä (2022) nostaa esille oppimisympäristön merkityksen lasten vahvuuksien tunnistajana, jossa esiopettajalla on suuri merkitys. Sosioemotionaalaisia taitoja opettaa opettaja oppimisympäristönä, jossa positiivinen keskustelu lasten kanssa töiden suunnittelusta, toteutuksesta, valmistamisesta sekä esittelystä on merkittävässä roolissa myös itsetunnon kehityksen näkökulmasta. Aikuisen tekemien mallien kopioiminen antaa lapselle kuvan suorittamisesta, jossa jäljitellään työ aikuisen toiveiden mukaiseksi (Uusikylä, 2022). Opettaja oppimisympäristönä -käsite saa tukea Uusikylän ajatuksesta, jossa lapsen rutiinityöt käsityön ja taiteen osalta vähentävät luovuutta sekä Grönmanin ym. (2022) tutkimuksessa, jossa opettajan kannustava puhe eri tavoiteorientoituvien lasten oppimisprosessissa on

merkittävä. Lapsen ottaessa mallia opettajasta, hänen reflektiotaidoistaan ja asenteestaan, on opettaja itse oppimisympäristönä (Vakkuri & Häkli, 2012).

Yliannalan (2013) tutkimuksessa nousi esille oppimisympäristön turvallisuuden lisäksi myös yhteistyön merkitys ja pelko siitä, että uusi opettaja mukautetaan työyhteisön normeihin, perinteisiin, uskomuksiin ja kirjoittamattomiin sääntöihin. Silloin opettaja oppimisympäristönä ei toimi, jos hänen intoaan ja työyhteisön normeista poikkeavat esiopetussuunnitelman mukaisia ideoita ei hyväksytä.

Käsityökasvatus mahdollistaa monia eri yhteistyötapoja, kun esiopettaja käyttää mielikuvitustaan. Yhteistyökumppaneita voivat olla lasten kodit ja taiteilijat sekä perusopetuksessa aineenopettajat ja koulun ulkopuoliset tahot (Laine, 2020 ja Yliverronen, 2022). Listaan voi lisätä erilaiset harrastusryhmät, yhteistyön alkuopettajien kanssa ja teknisentyön opettajien kanssa. Opettajalla on mahdollisuus hyödyntää yhteistyötaitojaan ja etsiä ratkaisuja esimerkiksi muiden ammattilaisten tai harrastusryhmien avulla.

Yliverronen (2019) on tutkinut käsityöprosessia ja esikoululaisten kykyä toteuttaa oma, suunnitelmallisesti etenevä käsityöprojekti. Yliverrosen keskeisenä havaintona on, että esiopetuksessa oleva lapsi pystyy aikuisen avulla toteuttamaan loogisesti etenevän kokonaisen käsityöprosessin. Tuloksissa painottuu aikuisen apu. Lapsi voi pystyä tuottamaan kokonaisen käsityöprosessin aikuisen avulla, mutta jos opettaja ei anna apua tai edes opeta kovien materiaalien käyttöä, ei prosessi käynnisty (Juutinen ym., 2021). Tällöin Yliverrosen (2019) mainitsema esikoululaisten nopea oppimiskyky, uuden oppimisen into ja mielikuvitus valuvat esiopetuksen arjessa hukkaan.

Laine (2020) esittelee ajatuksen siitä, että aloittelevalle kovien materiaalien käyttäjälle sopii opettajajohtoinen, vaihe vaiheelta tehtävä mallinnustyö. Tämä näkemys on ristiriidassa esiopetussuunnitelman kanssa, mutta työturvallisuuden näkökulmasta perusteltua. Opettajan kyky johtaa ryhmäänsä ja luottamus omiin taitoihinsa on tärkeä osa-alue pohtiessa mallinnustyön merkitystä esiopetuksessa tai perusopetuksessa. Grönman ja kumppanit (2022) ovat tutkineet lasten tavoiteorientaatiota käsityökasvatuksessa, jossa opettaja osaa pedagogisesti sopeuttaa opetustaan lapsikohtaisesti. Tavoiteorientaatiossa esiopetuksessa puhutaan tavoitteellisesta prosessista, josta kokonaisessa esiopetussuunnitelman käsityöprosessissa on kyse (Grönman ym., 2022).

Tutkimuksessa tutkittiin opettajan antamaa yksilöllistä ohjausta vuorovaikutuksessa. Jos opettaja ei opeta ollenkaan tai opettaa hyvin vähän käsityökasvatuksen kovien materiaalien käyttöä, ei ohjausvuorovaikutusta pääse syntymään. Tästä syystä on merkittävää tutkia syitä kovien materiaalien käyttämättömyyteen, jotta ohjausvuorovaikutus toteutuu.

2.4 Oikeus käsityökasvatukseen

Tässä tutkimuksessa tutkittiin syitä kovien materiaalien käyttämättömyyteen esiopetuksessa. Karvin arvioinnissa 2021 todettiin, että käsityökasvatus toteutuu Ilmaisun monet muodot -oppimiskokonaisuudesta heikoiten (Juutinen ym., 2021). Ilmaisun monet muodot -oppimiskokonaisuus on yksi esiopetussuunnitelman oppimiskokonaisuuksista (Opetushallitus, 2014a). Huomioitavaa on, että Karvin arvioinnissa puhutaan paljon käsityökasvatuksesta kokonaisuutena. Edellisessä arvioinnissa 2019 oli jo todettu, että varhaiskasvatuksen suurimpana puutteena on taidekasvatus, johon käsityökasvatus osana kuuluu (Repo ym., 2019). Arviointiraportin mukaan käsityökasvatuksen puute voisi olla riippuvainen työvälineiden puutteesta ja henkilöstön osaamattomuudesta. Karvin arvioinnin perusteella on selkeä tarve tutkia tarkemmin aihetta. Henkilöstön osaamiseen kehittämiseen tähtäävää tutkimukselle on tarvetta, jotta käsityökasvatuksen asemaa saadaan vahvistettua. On tärkeää jatkaa Karvin arvioinnin syiden pohtimista ilmiönä ja mitä asialle voisi esiopettajien mielestä arjessa tehdä (Grönman ym. 2022).

YK:n lasten oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on oikeus taidekasvatukseen, johon käsityökasvatus kuuluu (YK, 1989) ja tätä korostetaan myös opetussuunnitelmissamme (Opetushallitus 2014a ja 2014b). Varhaiskasvatuksen opettaja on mahdollisesti ensimmäinen, joka antaa lapselle mahdollisuuden taideaineiden harjoitteluun ja käsityökasvatukseen (Ruismäki ym., 2022). Esiopetukseen saattaa tulla lapsia, jotka eivät ole vielä olleet varhaiskasvatuksen piirissä ja silloin on mahdollista, että he saavat ensimmäistä kertaa käsityökasvatusta. Ruismäki ja kollegat (2022) ovat pohtineet, että taideaineissa tarvitaan aikaa ja läsnäoloa tekemisen, oppimisen ja kokemisen äärellä ja samaan aikaan Repo ja kollegat (2019) ovat todenneet, etteivät

esiopetusta ohjaavat asiakirjat vaikuta riittävästi käytännön arjessa. Siitä syystä on erityisen tärkeää tutkia käytännön arjen toimia, asenteita ja tässä tutkimuksessa erityisesti käsityökasvatusta kovien materiaalien osalta. Seuraavassa luvussa esitellään tutkimuskysymykset, joiden avulla tarkastellaan kovien materiaalien käytön vähäisyyttä tai käyttämättömyyttä esiopetuksen arjessa.

3 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Esiopetussuunnitelma velvoittaa käsityökasvatukseen ja kovien materiaalien käyttöön esiopetuksessa (Opetushallitus, 2014a). Karvin arviointien (2019 ja 2021) mukaan käsityökasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa vähäisesti. Tässä kandidaatin tutkielmassa tutkitaan syitä kovien materiaalien käyttämättömyyteen esiopetuksessa. Tutkimuksella pyritään kartoittamaan tämän vähän tutkitun ilmiön näkökulmia. Tutkimusaihetta tutkitaan tutkimuskysymyksillä, miksi kovien materiaalien käyttö on esiopetuksessa vähäistä ja miten kovien materiaalien käyttöä voisi lisätä esiopetuksen käsityökasvatukseen.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tämä tutkimus toteutettiin laadullisena kyselylomakkeena keväällä 2023. Tutkimuksen aineisto kerättiin helmi- ja maaliskuussa 2023 sähköisellä Microsoft Forms-lomakkeella. Lomake lähetettiin yhteistyöverkoston kautta varhaiskasvatuksen työntekijöille. Kyselylomakkeesta tehtiin mahdollisimman tiivis, johon vastaaminen oli mahdollisimman helppoa. Sähköinen kyselylomake valittiin tutkimuksen aineiston keräysmenetelmäksi, koska siihen pystyi vastaamaan hyvin lyhyellä aikavälillä. Tässä tutkimuksessa ei haluttu vuorovaikutteista tutkimusta, vaan anonyymejä omatoimisia vastauksia tutkimusaikataulun ja luotettavuuden vuoksi.

Kyselylomakkeessa selvitettiin aluksi, että vastaaja on toiminut nimenomaan esiopettajana vähintään yhden vuoden. Tällä haluttiin selvittää, että vastaajalla on ollut mahdollisuus opettaa kovien materiaalien käyttöä vähintään yhden esiopetuskauden aikana. Vastauksia haettiin nimenomaan opettajilta, sillä he vastaavat tiimensä pedagogisesta toiminnasta. Lisäksi vastaajan oli pitänyt toimia esiopettajana uusimman esiopetussuunnitelman aikana, joka on ollut käytössä vuodesta 2015. Tutkimuksessa ei haluttu aiemman esiopetussuunnitelman mukaista tietoa, vaan haluttiin kerätä tietoa olemassa olevan esiopetussuunnitelman aikakaudelta. Tutkimukseen pystyi vastaamaan helmi- ja maaliskuussa halukkaat, jonka vuoksi etukäteen ei voitu arvioida tutkimukseen osallistuvien määrää. Vastauksia tutkimukseen saatiin kaksikymmentä. Tutkimukseen osallistuvat lukivat saatekirjeen, ennen etenemistä varsinaiseen kyselylomakkeeseen, jossa oli esillä tietosuojalomake.

Tutkimuksessa kerättiin tietoa siitä, onko esiopetuksessa käytettävissä yhteistyökumppaneita kovien materiaalien käyttöön. Tutkimuskysymykset muodostettiin teoreettisen viitekehyksen pohjalta. Kyselylomake (liite 1) piti sisällään pohtivia, kertovia ja analysoivia kysymyksiä, joiden avulla pyrittiin saamaan laadullisia vastauksia tutkimuskysymyksiin. Näillä kysymyksillä haluttiin selvittää syitä tilanteeseen ja etsiä ratkaisuja tilanteen parantamiseksi.

Tutkimuksessa halutaan tutkia ilmiönä ja vastauksia kysymyksiin haetaan eri näkökulmista, jotta todellinen ilmiö tai ilmiöt tulisivat esille. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen on haettu vastauksia kysymyksillä:

- Miten pystyt toteuttamaan esiopetussuunnitelman käsityökasvatusta kovien materiaalien osalta esiopetuksen arjessa. Kuvaile kokemuksiasi.
- Millaisena koet esiopettajan mahdollisuuden vaikuttaa kovien materiaalien käyttöön esiopetuksessa?
- Kuvaile kokemuksiasi opettajajohtajuudesta kovien materiaalien käytön mahdollistajana esiopetuksessa.
- Miten lasten taitotaso vaikuttaa näkemykseesi esteettisen lopputuloksen onnistumisesta?

Toiseen tutkimuskysymykseen on haettu vastauksia kysymyksillä:

- Millaiset tiedolliset ja taidolliset (koulutustausta, koulutukset, henkilökohtaiset valmiutesi, kiinnostus opettaa kovia materiaaleja) tekijät mielestäsi tukevat kovien materiaalien opetusta esiopetuksessa. Perustele.
- Pohdi millä pedagogisilla ratkaisuilla voisit toteuttaa kovien materiaalien käyttöä esiopetuksessa.
- Kerro esimerkkejä tilanteesta, joissa olet työyhteisösi (tiimi ja koko päiväkotiki) kanssa pedagogisesti pohtinut kovien materiaalien käyttöä esiopetuksessa.
- Kerro esimerkein, millaisia yhteistyötahoja voisi käyttää opetuksen tukena kovien materiaalien käytössä.

4.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus on laadullinen, kvalitatiivinen kyselytutkimus, joka perustuu fenomenologiseen lähestymistapaan (Laine, 2010). Tässä tutkimuksessa fenomenologinen näkökulma on valittu, sillä halutaan nostaa esille esiopettajina toimivien henkilökohtaiset kokemukset sekä tiimin ja työyhteisön kanssa pedagogisissa keskusteluissa esille nostetut kokemukset. Lisäksi fenomenologiaa tulee esille kovien materiaalien käytön merkityksen

näkökulmasta sekä yhteisopettajuuden ja yhteistyötahojen yhteisöllisyyden näkökulmasta. Kysymysasettelussa on haluttu pohtivia ja kerronnallisia vastauksia, jolloin tutkimuksen analyysivaiheessa tutkitaan esiopettajina toimivien kokemuksia fenomenologisesta näkökulmasta. Analyysissa voidaan näin ollen vertailla Karvin arviointia suhteessa esiopettajina toimivien kokemuksellista suhdetta omaan todellisuuteensa. Vastauksia analysoidessa on huomioitava, etteivät vastaukset ole absoluuttisia totuuksia vaan yksittäisten vastaajien valintoja siitä, mitä haluaa omasta toiminnastaan kertoa. Analysoinnissa huomioitavaa on myös tutkijan oma näkökulma, jonka perusteella hän määrittelee vastauksien merkittävyyksiä. Tutkimuksen kysymyksissä on pyritty saamaan vastaus niihin merkityksiin, joiden pohjalta esiopettajana toimivat toteuttavat esiopetussuunnitelman pedagogiikkaa. Työyhteisöön liittyvä kysymys on fenomenologisen merkitysteorian mukaan tärkeä, sillä ihminen on perusteeltaan yhteisöllinen ja merkitysten lähde on yhteisö. Tutkimukseen osallistuneet ovat jo työelämässä, jolloin fenomenologisesti saadaan vastauksissa esille eri työyhteisöissä olevia asenteita, jotka vaikuttavat kovien materiaalien käyttämiseen esiopetuksessa. Nämä asenteet siirretään helposti uusille työntekijöille. Tämän vuoksi tutkimuksesta rajattiin opiskelijat ja vastavalmistuneet tutkimuksen ulkopuolelle. Fenomenologinen tutkimus on luonteeltaan yksittäiseen suuntautuvaa paikallistutkimusta, joka tässä tutkimuksessa näkyy spesifin osa-alueen tutkimuksena ja esiopettajina toimivien esiopetuksen toimintakulttuurin tutkimisena (Laine, 2010.).

4.2 Tutkimuksen aineisto

Tutkimuksen aineisto hankittiin lähettämällä lomakkeen linkki yhteistyöverkoston kautta saaduille esiopettajille. Aineisto kerättiin lähettämällä sähköinen Office 365 Forms-kyselylomake sähköpostitse esiopettajille, joilla on työkokemusta esiopetuksessa vähintään yksi esiopetuskausi ja työkokemus on uusimman varhaiskasvatussuunnitelman ajalta. Esiopettajien osoitteita kerättiin opiskelijayhteistyön ja työelämän kontaktien kautta. Lomakkeen täytössä säilyi anonymisyys. Vastauksia käsiteltiin käsityökasvatuksen tieteellisiin julkaisuihin nojaten.

Tämän tutkimuksen kysymykset on asetettu niin, että pohdintaa tulisi mahdollisimman paljon. Pohdinnan kautta saadaan näkökulmia esiopetuksen arjesta. Tutkimusote on fenomenologinen, jossa jokaisen vastaajan ainutlaatuinen ja henkilökohtainen käsitys kovien materiaalien käytöstä esiopetuksessa tulee narratiivin kautta esille (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Kyselyn saatekirje ja kysymykset ovat liitteessä 1.

Tutkimukseen vastasi kaksikymmentä esiopettajana vähintään vuoden, 2015 vuodesta alkaen toiminutta henkilöä. Heistä viisitoista on yliopistokoulutuksen käyneitä varhaiskasvatuksen opettajia, kolme lastentarhaopettajaa, yksi epäpäteväsiijainen ja yksi sosionomi YAMK. Tutkimukseen vastanneiden osuus on pieni suhteessa esiopettajien määrään, joten tuloksia voidaan pitää suuntaa antavina. Vastauksen antavat selkeitä näkökulmia Karvin arvioinnin tuloksiin, yksittäisten vastaajien näkökulmasta. Täten vastaukset antavat lisätietoa ja perusteluita Karvin arvioinnin tuloksiin.

Tutkimuslomakkeen kysymyksissä vastaajia pyydettiin kuvailemaan kokemuksiaan ja perustelemaan vastauksiaan. Vastaukset on kirjattu ylös ei-johdonmukaisesti, joten vastauksia ei voi yhdistää vastaajien muihin vastauksiin. Analysoinnissa on pyritty parhaalla mahdollisella tavalla aineistolähtöisesti ja eettisesti poimimaan tutkimuksen kannalta oleelliset asiat esille.

4.3 Aineiston analysointi

Aineiston analysointimenetelmänä on fenomenologinen, aineistolähtöinen analyysi, joka on kvalitatiivinen eli laadullinen analyysimenetelmä ihmisten kokemuksista. Fenomenologiassa tutkitaan ihmisten yksittäisiä kokemuksia tutkittavasta ilmiöstä. Aineiston fenomenologisessa analysoinnissa on huomioitava, että yksilöt tarkastelevat ja vastaavat suhteessa olemassa maailmaan ja ovat itse mukana rakentamassa sitä. (Laine, 2010.) Fenomenologiassa analysoinnissa on ajatuksena ihmisen yhteisöllisyys ja sen vaikutus yksilön ratkaisuihin. Tutkimuslomakkeen kysymyksissä tämä on huomioitu työyhteisöön liittyvien kysymysten kautta. Vastaajat ovat osa työyhteisöä, jota he ovat mukana rakentamassa ja kehittämässä edelleen. Kuten jo aiemmin luvussa 2.2 *Käsityökasvatuksen oppimisympäristöjä* mainittiin,

haasteena on uusien työntekijöiden työskentely jo luodussa työyhteisössä, jossa voi tulla omaksuneeksi työyhteisön normit eikä kehittää niitä.

Fenomenologisesta analyysistä ei ole olemassa tarkkaa kuvausta, sillä se on tutkijan ja tutkittavan ilmiön erityislaatuinen, mahdollisimman autenttinen analyysi (Laine, 2010). Aineistoa on käsitelty usean kuukauden ajan, jotta kriittinen ajattelu ja reflektiivinen ote tulisi parhaiten analysoinnissa esille. Analysoinnin tulkinnessa on huomioitu tutkittavan oman näkökulma vastauksien merkitysten analysoinnissa. Hermeneuttisen kehän mukaan fenomenologista analyysi voi edetä jatkuvan kriittisen reflektion kautta. Aineiston analysoinnin ensimmäisessä syklissä tutkijan esiymmärrys yhdistyy vastauksien kautta ensimmäiseksi tulkinaksi. Tulkintaa reflektoidaan kriittisesti ja palataan aineistoon uudestaan. Tätä toistetaan, kunnes arvioidaan mitä vastaajat ovat tarkoittaneet ilmaisullaan ja reflektoidaan (Laine, 2010).

Tämän tutkimuksen aineiston analysointi alkoi lukemalla kaikki vastaukset läpi, ilman analysointia. Vastauksia pohdittiin ja palattiin tutkimuskysymyksiin. Tämän jälkeen vastaukset luettiin uudelleen ja lähdettiin kategorisoimaan vastauksia. Kategorioinnissa haettiin jokaiseen tutkimuslomakkeessa olleeseen kysymykseen avainsanoja. Avainsanojen alapuolelle luokiteltiin vastaukset. Avainsanojen ja vastausten luokittelun jälkeen luettiin vastaukset uudelleen ja tarkasteltiin niiden suhdetta tutkimuskysymyksiin sekä kriittisesti pohdittiin, oliko jokainen vastaus oikean avainsanan kohdalla. Tässä kohtaa analysoinnissa vastauksia ei enää käsitelty vastaajakohtaisesti, vaan aineisto muodostui kysymyskohtaiseksi (ks. Taulukko 1). Tämän jälkeen kysymyskohtaisista avainsanoista muodostettiin tutkimuskysymyksiin vastaavat sisällöt (ks. Taulukko 2). Ensimmäisen tutkimuskysymyksen: *Miksi kovien materiaalien käyttö on esiopetuksessa vähäistä*, avainsanoiksi nousivat: sitoutuminen esiopetussuunnitelmaan, opettajajohtoisuus ja esteettinen näkemys. Toisen tutkimuskysymyksen: *Miten kovien materiaalien käyttöä voisi lisätä esiopetuksen käsityökasvatukseen*, avainsanoiksi nousivat: materiaalit ja oppimisympäristöt sekä opettajajohtajuus: suunnittelu ja yhteistyö.

TAULUKKO 1. Esimerkki esiopettajien vastauksista kysymykseen: millaisena koet esiopettajan mahdollisuudet vaikuttaa koviin materiaalien käyttöön esiopetuksessa

Tilat ja resurssit	Puutteellinen opettajajohtajuus	Sitoutuminen esiopetussuunnitelmaan
Tilat ja välineet ovat rajalliset.	Meidän pitää muuttaa asenteitamme.	Mahdollisuudet hyvät. Annetaan lapsille mahdollisuuksia.
Käsityötilat ovat varattuja.	Saisin varmaan vaikuttaa, jos haluaisin.	Itse voin päättää, mitä tehdään. Valtaa vaikuttaa.
Vaatii erityisiä hankintoja.	Esiopettaja voi selvittää mahdollisia yhteistyökumppaneita.	Suuri mahdollisuus vaikuttaa asiaan. Luova ajattelu.
Materiaalien tai niiden käyttöön soveltuvien välineiden hankinta ei ole mahdollista.	Vaatii viitseliäisyyttä ja asian huomioimista.	Koulun kanssa yhteistyössä. Vastat toiminnasta ja toiminta on suunnitelmiesi varassa.

TAULUKKO 2. Esimerkki sisällöistä tutkimuskysymykseen: Miten lisätä koviin materiaalien käyttöä esiopetuksessa

Materiaalit ja oppimisympäristöt	Opettajajohtajuus: suunnittelu ja yhteistyö
Materiaalilähtöisyys	Yhteistyö tiimin ja työyhteisön kanssa
Oppimisympäristölähtöisyys	Yhteistyö organisaation ulkopuolisten tahojen kanssa
	Työn suunnitteleminen ja organisointi esiopetussuunnitelman mukaiseksi
	Täydennyskoulutus

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen tuloksia. Tulokset on jaoteltu tutkimuskysymyksiin ja avainsanoihin, jotka nousivat aineiston analyysissä merkittävimmin esille.

5.1 Kovien materiaalien käyttämättömyys

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä haluttiin selvittää syitä, miksi kovien materiaalien käyttö on esiopetuksessa vähäistä. Tähän syitä etsittiin viidellä eri kysymyksellä, jotta saataisiin laajempia tuloksia. Seuraavaksi tarkastellaan analyysissä luotujen avainsanojen: sitoutuminen esiopetussuunnitelmaan, opettajajohtoisuus ja esteettinen näkemys, kautta tuloksia. Ensimmäiseksi selvitettiin miten arjessa esiopettajina toimivat pystyvät toteuttamaan käsityökasvatusta kovien materiaalien osalta. Vastaukset jakautuivat tasaisesti avainsanojen heikosti, rajallisesti ja hyvin ympärille. Vastaajista (N=20) seitsemän pystyi toteuttamaan kovien materiaalien käyttöä heikosti, kuusi rajallisesti ja seitsemän hyvin. Vastaajat kuvasivat vapaamuotoisesti toimintaa lasten kanssa tehtyjä projekteja ja omia asenteitaan. Vastauksista osa oli hyvin lyhyesti perusteltuja ja nämä perustelut koskivat välineitä, materiaalia ja tiloja. Odotetusti vastauksista nousi edellä mainitut puutteet, näistä vastauksista esille nousi sana: heikosti. Tämän oli todettu jo Karvin arvioinnissakin. Osasta vastauksista nousi esille rajatut mahdollisuudet, joissa näkyi materiaalien ja välineiden käyttöön liittyvät vaikeudet.

“Kovien materiaalien hyödyntäminen on vaikeampaa, sillä yleensä niiden työstämiseen tarvitaan myös erilaisia välineitä kuin pehmeiden materiaalien työstämiseen. Tämän vuoksi kovien materiaalien käyttö jää vähäisemmäksi. Näkisin kuitenkin, että tärkeintä on tutustua lasten kanssa erilaisiin materiaaleihin, eli lähestyy asiaa nimenomaan tutustumismielessä. Päiväkodilla ei tarvitse olla puusepän pajaa, mutta voimme silti tutustua puun käyttöön askarteluissa jollain tapaa.”

Vastauksesta ilmenee välineiden haastavampi käyttö, mutta samalla näkemys siitä, että välineistön ja tilojen ei välttämättä tarvitse olla kovin erikoisia toiminnan mahdollistamiseksi. Halutessani, on sana, joka useammassa vastauksessa tuli esille.

“Pystyn halutessani toteuttamaan ihan hyvin. Toki aina auttaa, jos pystyy tekemään pienen pienryhmän kanssa kerrallaan. Tämä on onnistunut, kun henkilöstöresurssi on ollut kohdallaan.”

Vastauksista näkyy positiivinen ja ammatillinen ote esiopetuksen pedagogiikkaan sekä henkilöstöresurssien tämänhetkinen tilanne. Kovia materiaaleja on työstetty jopa hyvin laajasti ja eri tekniikoilla. Esiopettajien vastauksissa esiintyi sana: halutessani, jota ei kuitenkaan mainita esiopettajien työtä ohjaavissa asiakirjoissa.

Vastauksia ensimmäiseen tutkimuskysymykseen haettiin kysymyksellä esiopettajan mahdollisuuksista vaikuttaa kovien materiaalien käyttöön esiopetuksessa. Vastaajista seitsemän nimesi tilat ja resurssit syyksi esiopettajana toimivien mahdollisuuksiin vaikuttaa kovien materiaalien käyttöön. Syyksi on mainittu tällöin joku muu kuin oma pedagoginen johtaminen. Vastaajista neljä sanoitti puutteellisen opettajajohtajuuden siten, että mahdollisuudet ovat esiopettajien käsissä, mutta he eivät käytä sitä. Voidaankin ajatella, että tilojen ja resurssien puute on puutteellista opettajajohtajuutta. Puolet vastauksista sisälsivät sitoutumista omaan työhön, jossa kovien materiaalien käyttö ei vaadi erityisiä tiloja tai välineitä, vaan esiopettajana toimivan sitoutumista esiopetussuunnitelmaan ja muihin velvoittaviin asiakirjoihin. Puutteellinen opettajajohtajuus näkyi vastauksissa avainsanoina: *pitää muuttaa asenteita, halutessani, viitseliäisyys ja asian huomioiminen sekä yhteistyökumppanit*. Opettaja vaikuttaa itse omaan pedagogiikkaansa, joten nämä sanat ilmentävät puutteellista opettajuutta. Tuloksissa merkittävää on myös positiivinen ajatus siitä, että asenteita tulee muuttaa ja halutessaan opettajat voisivat käyttää kovia materiaaleja käsityökasvatuksessa. Vastauksissa sitoutuminen esiopetussuunnitelmaan näkyi avainsanoina: mahdollisuudet, luova ajattelu, voin itse päättää, valta vaikuttaa, rohkeus ja kokeilu, yhteistyö, suunnitelmallisuus, oma luovuus ja aktiivisuus. Nämä sanat kuvaavat sitä, että

opettaja sitoutuu esiopetussuunnitelmaan ja pystyy vaikuttamaan omilla valinnoillaan toiminnan toteutumiseen.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen haettiin aiempien lisäksi vastauksia opettajajohtajuudesta kovien materiaalien käytön mahdollistajana. Vastauksista korostuivat opettajajohtajuus ja sen puute. Opettajajohtajuuden puutetta kuvasi kuusi vastaajista sanoilla: ei kokemusta, esimiesjohtajuus ja rajallisesti. Viittaus esimiesjohtajuuteen kertoo vastuunsiirrosta, jossa vastuu ei olisikaan enää opettajan omissa käsissä. Pedagoginen vastuu on kuitenkin opettajalla itsellään ja opettajasta itsestään kiinni. Se, ettei opettaja edes mahdollista lapsille kovien materiaalien käyttöä, kuvaa hyvin opettajajohtajuuden puutetta. Opettajajohtajuuden avainsanoja ovat neljäntoista vastaajan perusteella: mahdollistettu yhteistyö, pedagogiset ratkaisut, vastuu työvälineiden opettelusta, opettajan tarttuminen lasten ideoihin, innostunut asenne, oma osaaminen, vuosikello ja pedagoginen sisältö. Nämä sanat kuvaavat hyvin sitä, että opettaja on ottanut vastuun pedagogiikasta ja opettajajohtajuudesta sekä noudattaa velvoittavia asiakirjoja. Eräs vastaajista kuvasi opettajajohtajuutta laajasti:

“Tiimin pedagogisena johtaja on opettajalla vastuu pedagogiikasta ja näin hänellä on vapaus mahdollistaa kovien materiaalien käyttö. Omat kokemukseni opettajajohtajuudesta ovat hyvät: olen saanut välitettyä tiimilleni toiveita ja olemme minun suunnitelmieni pohjalta saaneet yhteisesti toteutettua puukäsityö- askartelun. Tiimin kesken opettajajohtajuus on selkeästi mahdollistanut kovien materiaalien käytön. Kuitenkin muiden opettajien kanssa yhteisten suunnitelmien teossa, kun kaikilla on yhtä lailla pedagoginen vastuu ja pätevyys niin siinä on ollut enemmän haasteita tuoda esiin kovien materiaalien hyödyntämisen mahdollisuutta, mielipide erojen vuoksi.”

Vastauksesta tulee ilmi opettajajohtajuus, mutta samalla tiimin merkitys. Tiimin mielipide erot saattavat vaikuttaa kovien materiaalien käyttöön, kuten vastaaja on ilmaissut. Esiopetuksen toimintaa säätelevät velvoittavat asiakirjat eivätkä tiimin mielipide erot. Tätä on kuvannut kaksi vastaajista seuraavasti.

“Opettajan vastuulla on huolehtia, että kaikki esiopsin tavoitteet saavutetaan esiopetusvuoden aikana. Opettaja myös johtaa omaa tiimiään varhaiskasvatuksen arjessa. Minun tehtäväkseni jää pohtia idean toteuttamiseen liittyvä pedagoginen sisältö, tavoitteet, käytettävät tekniikat ja materiaalit.”

“Opettaja mahdollistaa ja vastaa siitä, että kovia materiaaleja käytetään esiopetuksessa. Opettaja pitää huolen siitä, että kaikki osallistuvat kovien

materiaalien käyttöön, mutta on mahdollistanut myös lapsilta lähtevien ideoiden ja aloitteiden toteuttamisen ryhmässä.”

Vastauksissa näkyvät konkreettiset toimet esiopetussuunnitelman toteutumiseksi kovien materiaalien osalta. Opettajajohtajuus on tiimin johtamista ja asiakirjojen tuntemista, jonka jälkeen konkreettista tekemistä esiopetuksen arjessa.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen haettiin vastausta myös siitä, millaiset tiedolliset ja taidolliset tekijät tukevat kovien materiaalien opetusta esiopetuksessa. Vastaukset jakaantuivat puoliksi kiinnostuksen ja koulutuksen kanssa. Osassa vastauksista tuli esille kovien materiaalien käyttöön vaikuttavina seikkoina: oma kiinnostus, tausta ja uskomus omiin taitoihin. Koulutuksen tiedollisena ja taidollisena tukijana vastaajat kokivat lisäkoulutuksen. Eräs vastaajista kirjoitti yliopiston maisterivaiheen opintojen antaneen vahvan pedagogisen työorientaation ja toisaalta taas toinen vastaajista koki, ettei yliopisto-opinnoista ole ollut juurikaan apua kovien materiaalien opettamisessa lapsille.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen etsittiin vastausta myös esiopettajana toimivien näkemykseen lasten tuotoksen esteettisyydestä. Esteettisyydestä haluttiin kysyä, jotta saataisiin kokonaisvaltainen näkemys syistä, jotka vaikuttavat kovien materiaalien käyttämättömyyteen. Esiopettajan pelko siitä, ettei lapsen työ ole esteettisesti esiopettajan makuun, saattaisi vaikuttaa siihen, ettei kyseisiä töitä tehdä. Suurin osa vastaajista kirjoitti, ettei esteettisyydellä ole merkitystä. Vastauksien avainsanoina ovat lapsen oma kokemus, omannäköisyys ja lapsen oma tyytyväisyys. Luovasta prosessista kertoivat avainsanat: omalla tavalla kaunis, kaikki työt upeita, työ arvokas sellaisenaan ja tekemisen ilo. Vastaukset olivat pääosin positiivisia koskien esteettisyyttä. Tarkemmalla analyysillä löytyi kuitenkin mainintoja ja viitteitä merkityksistä neljältä vastaajalta (N=20), jotka tosiasiaassa vaikuttavat esteettisyyteen. Näitä olivat: geo-lautojen naulojen asennot, lapsen kiireellä tekemä työ, keskittyminen työhön ja “tavallaan ei merkitystä”-lause. Piiloviestien löytäminen on merkittävä tulos, joka saattaa viitata siihen, ettei kovia materiaaleja käytetä, koska töiden lopputulos ei miellytä opettajaa.

5.2 Kovien materiaalien käytön lisääminen

Toiseen tutkimuskysymykseen, miten kovien materiaalien käyttöä voisi lisätä esiopetuksen käsityökasvatukseen, haettiin vastauksia kolmella kysymyksellä. Tämän tutkimuksen aineiston perusteella avainsanoiksi nousivat: materiaalit ja oppimisympäristöt sekä opettajajohtajuus: suunnittelu ja yhteistyö.

Ensimmäisenä pyydettiin vastaajia pohtimaan millä pedagogisilla ratkaisuilla he voisivat toteuttaa kovien materiaalien käyttöä esiopetuksessa. Vastauksista nousi esille materialähtöisyys, oppimisympäristöt ja opettajajohtajuus. Eräs vastaajista kuvasi materiaaliähtöisyyttä seuraavasti:

“Materiaaliin tutustuminen; lasten kanssa voisimme tutkia materiaalia (miltä se näyttää/tuntuu/kuulostaa/tuoksuu), voisimme keskustella mistä se on valmistettu, ja missä kaikkialla muualla kyseistä materiaalia käytetään tai voi hyödyntää. Annan mielelläni tilaa lasten omille ideoille ja luovuudelle; en yleensä anna valmista mallia millaisen jokainen tekee, vaan pyrin suunnittelemaan kädentaidot niin, että lapsi pääsisi itse vaikuttamaan lopputulokseen mahdollisimman paljon. Näiden lisäksi näen tärkeänä eri tekniikkojen opettamisen/ohjaamisen osana kädentaitoja; mitä teemme, miten ja miksi. Olipa kyseessä, vaikka metallilangan pujottelu linnunpesäksi, puurimojen liimaaminen mökiksi tai naulojen hakkaaminen lautaan, niin tärkeää on aikuisen opastus itse materiaalin, tekniikan ja välineiden käyttöön.”

Vastauksessa materiaaleihin tutustuminen aistien avulla, opastus materiaaleihin, tekniikoihin ja työvälineisiin, on selkeästi tärkeä ja sisäistetty asia esiopetussuunnitelmasta kuuden vastaajan mielestä (N=20). Aineistosta nousi esille opettajajohtajuudessa, jossa oli analysoitu esiopettajan työnkuvan kautta pienryhmätoimintaa, täydennyskoulutusta, tiimiin sitoutumista, aikataulutusta ja oppisisältöjen yhteensovittamista. Nämä ovat opettajajohtajuuden piirteitä, jossa pedagogisesti on perusteltu ja pohdittu ratkaisuja esiopetussuunnitelman noudattamiseksi kuuden vastaajan mielestä. Oppimisympäristöjen merkityksestä ratkaisuksi kovien materiaalien käyttöön vastasi kahdeksan vastaajista.

Toiseen tutkimuskysymykseen haettiin vastausta kysymyksellä, jossa pyydettiin kertomaan esimerkkejä tilanteista, joissa työyhteisön kesken olisi pohdittu pedagogisesti kovien materiaalien käyttöä. Kahdeksan vastaajista ei osannut kertoa tilanteista, joissa olisi asiaa pohdittu yhdessä. Samat vastaajat olivat aiemmissa vastauksissa kirjoittaneet, ettei ole välineitä, materiaaleja eikä tiloja kovien materiaalien käyttöön. Opettajajohtajuus ei ole onnistunut, jos

työyhteisössä ei keskustella pedagogisesti esiopetuksen sisällöistä, mutta samalla ihmetellään materiaalien, työvälineiden ja tilojen puutetta. Opettajajohtajuuden onnistuessa näitä asioita käsiteltäisiin työyhteisön sisällä yhteisesti, eikä vain mentäisi tekosyyn taakse. Opettajajohtoisuutta kuvasivat seuraavat vastaukset.

“Tiimissä olemme keskustelleet siitä, mitä kaikkea materiaaleja ja tekniikoita olemme käyttäneet, ja mitä emme vielä ole käyttäneet. Kovien materiaalien kohdalla saa pohtia etenkin tarvittavia välineitä/työkaluja. Ideointi ja suunnittelu on lähtenyt siitä, mikä on mahdollista toteuttaa resurssien (aika, osaaminen, tilat, välineet, materiaalit) näkökulmasta.”

“Tiimissä on vuosittain noussut jossain kohtaa esille kovien materiaalien käyttö. Joskus kovien materiaalien käyttö on ollut erityisen motivoivaa lapselle, jolla on todettu jonkinlainen tehostetun tai erityisen tuen tarve. Tällöin on pohdittu, miten kovien materiaalien käyttöä voidaan hyödyntää eheyttävästi (muiden sisältöjen opetuksen kanssa) tai tukemaan lapsen toimintaa (vaikkapa motivoivana toimintana).”

Vastaajien näkemyksistä korostuu opettajajohtajuus, jossa opettaja itse on vastuussa toiminnan toteuttamisesta. Opettaja on tehnyt ratkaisuja saadakseen materiaalia käyttöönsä ja pohtinut eheyttävää sekä lasta tukevaa toimintaa kovien materiaalien avulla. Opettaja on yhdessä tiiminsä kanssa etsinyt keinot tehostetun tai erityisen tuen tarpeisten lasten tukemiseen ja toiminut tällöin opettajajohtoisesti.

Toiseen tutkimuskysymyksen vastauksia tukemaan kysyttiin tutkimuslomakkeen viimeisenä kysymyksenä ohjaavasti millaisia yhteistyötahoja opetuksen tukena voisi käyttää. Vastauksista erottui kolme eri ryhmää: vapaaehtoisten käyttö, yritysten tuki ja kuntatasolla organisaation sisäinen yhteistyö. Vapaaehtoisiksi vastaajat kirjasivat lasten vanhemmat, “verstasvaarin”, vanhempaintoimikunnan ja koulukummit. Yrityksien tukea materiaalihankintoihin vastaajat ajattelivat rautakauppaa, puusepänverstasta, rakennusliikkeitä sekä oppilaitoksista puukäsityönopettajaa. Vastauksista näkyy maakuntalaisuus, jossa kyseiset tahot ovat lähempänä ja helpommin saatavilla suunnitteluajan puitteissa kuin suurkaupungeissa. Kaksi vastaajista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Seuraavaksi tarkastellaan luvussa 5. *Tutkimustulokset* esitettyjä tutkimustuloksia suhteessa aiempiin julkaisuihin. Pyrkimys on fenomenologian mukaisesti löytää tämän tutkimuksen aineistosta jotakin uutta ja ennen havaitsematonta tietoa. Lopuksi tarkastellaan tämän tutkimuksen eettisyyttä, luotettavuutta ja pohditaan ehdotuksia jatkotutkimuksille.

Käsityökasvatus on erilaisten materiaalien, työvälineiden ja tekniikoiden avulla tapahtuvaa prosessia kasvatus- ja opetustarkoituksessa, jossa tavoitteena on tekemisen ilo, kädentaitojen ja ajattelun kehittyminen. Esiopetuksessa käsityökasvatus voidaan nähdä nimenomaan kasvatuksena siihen, että erilaisia materiaaleja ja tekniikoita opetetaan lapsille. Moni ammatti perustuu edelleen kädentaitoihin. Kädentaitoja vaativiin ammatteihin tarvittavia taitoja ja tekniikoita on opettajalla mahdollisuus innostaa harjoittelemaan ja oppimaan niin varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa kuin perusopetuksessakin.

Kovien materiaalien käyttö esiopetuksessa –tutkimuksessa etsittiin vastauksia kysymyksiin: miksi kovien materiaalien käyttö on esiopetuksessa vähäistä ja miten kovien materiaalien käyttöä voisi lisätä esiopetuksen käsityökasvatuksessa. Vastoin Karvin arvioinnin tuloksia (Juutinen ym., 2021), esiopettajat vastasivat, että he pystyvät toteuttamaan kovien materiaalien käyttöä myös hyvin. Vastaajat olivat halutessaan toteuttaneet tätä esiopetussuunnitelman osa-aluetta positiivisesti, ammatillisesti, laajasti ja eri tekniikoin.

Vastauksien analysoinnissa korostui opettajajohtajuus. Opettajajohtajuutta kuvaa Heikka (2016) käsitteenä, joka viittaa opettajan vastuuseen oman työnsä pedagogiikasta ja opettajan pedagogiseen johtajuuteen. Opettajajohtajuudella saavutetaan arjessa velvoittavien asiakirjojen tavoitteet. Opettajajohtajuus on riippuvainen yksittäisen opettajan valmiuksista, kuten koulutuksesta ja vallitsevista olosuhteista työyhteisössä (Heikka, 2016). Tämän tutkimuksen mukaan puutteellinen opettajajohtajuus verhoutuu puutteellisten tilojen,

materiaalien ja resurssien taakse. Yksi vastaajista (N=20) nosti esille esimiesjohtajuudenpuutteen, jossa vastuu oli siirretty pois omista käsistä. Toisaalta taas vastaajat kertoivat, että heillä itsellään on mahdollisuudet toteuttaa esiopetussuunnitelman kokonaisuuksia.

Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä pyrittiin selvittämään syitä kovien materiaalien vähäiseen käyttöön esiopetuksessa. Kovien materiaalien käytön vähyyteen vaikuttavat tämän tutkimuksen aineiston perusteella opettajajohtajuus, sitoutuminen esiopetussuunnitelmaan ja lasten töiden lopputuloksen esteettisyys. Suurimman osan mielipiteissä näkyi vahvasti jokaisen lapsen tuotoksen ainutlaatuisuus ja kauneus arvostaminen.

Tämän tutkimuksen aineiston mukaan kovien materiaalien käyttömättömyyteen vaikuttivat välineistön ja materiaalin puute, joka on yhteneväinen Karilan ja Leikolan (2022) ajatusten kanssa. Resurssien puute vaikuttaa siihen, että käsityökasvatus voi olla esiopetuksen arjessa askartelua ja puuhastelua. Oikeanlaisten ja oikeankokoisten työvälineiden hankinta voisi mahdollistaa käsityökasvatusta enemmän. Käsityöprosessi voidaan kuitenkin tuottaa ilman erikoisia tai kalliita työvälineitä, tarvitaan opettajajohtajuutta ja rohkeutta käsityökasvatuksen mahdollistamiseen. Tämän tutkimuksen vastauksissa ilmeni luova ajattelu opettajien keskuudessa. Materiaaleja hankitaan yhteistyökumppaneiden kautta ja hyödynnetään luonnonmateriaaleja.

Toisella tutkimuskysymyksellä pyrittiin selvittämään, miten kovien materiaalien käyttöä voisi lisätä esiopetukseen. Kovien materiaalien käytön lisäämiseksi tutkimuksen aineistossa ilmeni opettajajohtajuus: suunnittelu ja yhteistyö sekä materiaalit ja oppimisympäristöt. Oleellisena seikkana nousi esille, ettei kovien materiaalien käytöstä keskustella pedagogisesti työyhteisössä. Puutteellinen opettajajohtajuus näkyy siinä, ettei pedagogisia asioita nosteta yhteiseen keskusteluun. Tämän tutkimuksen vastaajien kertomukset ovat yhteneviä Ruismäen ja kumppaneiden (2022) ajatuksiin siitä, että tarvitaan opettajan kehittynyttä pedagogista ajattelua, jossa perustellut valinnat vaikuttavat arjen pedagogiikkaan. Tähän pedagogiikkaan kuuluvat olennaisesti onnistumisen ilon tuottaminen ja positiiviset kokemukset siitä, että lapsi onnistuu. Positiivisina kokemuksina ovat nautinto ja tyydytys, hyvänolon tunne, ilo ja riemu sekä onnistuminen. Negatiivisiksi kokemuksina ovat ahdistus ja inhon, pahanolontunne, pettymys ja suru sekä epäonnistuminen. Sekä positiiviset, että

negatiiviset kokemukset tuottavat elämyksiä. Negatiivisesti koetut kokemukset eivät välttämättä johda pysyvästi kielteisiin asenteisiin taito- ja taideaineita kohtaan, mutta yksikin positiivinen kokemus tuottaa tunnetilan, jonka perusteella saattaa muodostua positiivisia asenteita taito- ja taideaineisiin (Ruismäki ym. 2022). Tästä näkökulmasta opettajan pedagogiikka ja opettajajohtoisuus ovat hyvin merkittävässä roolissa taito- ja taideaineiden kokemusten synnyttäjänä, kuten tässäkin tutkimuksessa tuli ilmi. Myös Yliveronen (2022) mainitsee käsityöprosessin aikaisen mielikuvien luomisen mielekkyyden opettajan tuen avulla. Opettajan rooliin oppimisprosessissa viittaa Korhonen (2022). Korhonen (2022) nostaa esille opettajan lämpimän ja ymmärtävän vuorovaikutuksen suuren roolin lasten motivaation oikea-aikaisella tukemisella, jolla lasten motivaatio ja aktiivisuus saadaan heräämään. Tämän tutkimuksen aineiston perusteella opettajajohtajuus ja vastuunotto omasta ammattitaidosta ovat oleellinen osa kovien materiaalien käytössä. Tämän tutkimuksen vastauksissa oli myös näkökulmaa siihen, kuinka kovien materiaalien käyttöä voidaan pitää eheyttävänä toimintana tuen tarpeisille lapsille. Vastaajien kokemus siitä, että lapsille pitää myönteisesti antaa mahdollisuus luovaan toimintaan tukee opettajajohtajuutta (Ruismäki ym. 2022 ja Yliveronen, 2022).

Opettajan mahdollisuudet tukea lasta käsityökasvatuksessa ovat haastavat, jos lapsella ja opettajalla ei ole ennakkoon kokemusta kovien materiaalien käytöstä. Tämän ovat ottaneet esille Ruismäki ym. (2022) pohtiessaan kuinka tärkeää on jo koulutusvaiheessa saada riittävästi valmiuksia taito- ja taideaineiden pedagogiikan toteuttamiseen. Koulutuksien opetussuunnitelmat ja painotukset ovat vaihtuneet vuosien aikana ja esiopettajana työskentelee hyvin erilaisen koulutuksen saaneita varhaiskasvatuksen opettajia, lastentarhaopettajia tai sosionomeja. Tämän tutkimuksen vastaajat kaipasivat lisäkoulutusta ja mahdollisesti jopa yhteistyötä Opettajankoulutuslaitoksen kanssa. Lisäkoulutus ja tuki mahdollistavat materiaalien ja työvälineiden monipuolisemman käytön. Lähtökohtaisesti voitaisiin ajatella myös niin, että esiopetussuunnitelman ja varhaiskasvatussuunnitelman sisältöjä opetettaisiin riittävästi jo yliopisto-opintojen aikana. Riittävillä tiedoilla ja taidoilla voisi uudet ammattilaiset opastaa vanhaa henkilökuntaa. Toki huomioitavaa on, että toimintaympäristö muokkaa helposti uuden työntekijän omakseen, jolloin

työyhteisössä ei toiminta velvoittavien asiakirjojen mukaisesti (Parrila & Fonsén, 2016).

Esiopettajien kovien materiaalien käytön lisäkoulutusta pohtiessa on huomioitava, että Suomessa on mahdollista jatkokouluttaa itseään harrastusten ja vapaan sivistystyön kautta vapaa-ajalla. Taitoliiton teettämässä tutkimuksessa Raunio ja Paju (2002) tutkivat käsityön oppimisen mahdollisuuksia Suomessa ja totesivat, että halutessaan käsitöitä on mahdollista opiskella ja harrastaa varhaiskasvatuksesta tohtoriksi asti. Tutkimuksen eri kohteista on mahdollista myös opettajien kehittää omaa osaamistaan paremmalle tasolle.

Vastaajista puolet ei ollut työyhteisössään keskustellut kovien materiaalien käytöstä esiopetuksessa. Opettajajohtajuuden ymmärtämisessä on tärkeää oman ja tiimin toiminnan ohjaaminen pedagogisesti. Laajemman työyhteisön sisällä oleva oma tiimi on merkityksellinen pedagogisen työn lähtökohta. Esiopetuksen opettaja johtaa tiimin pedagogiikkaa, mutta ei ole työnjohdollisessa suhteessa tiimin muihin jäseniin. Esiopettaja vastaa pedagogiikan laadukkuudesta, mutta toimintaa toteuttaa koko tiimi (Fonsén, 2021). Moniammatillisuus tulee esille jo omassa tiimissä, kun pohditaan jokaisen tiimin jäsenen omia osaamisalueita, vahvuuksia ja koulutustaustojen asiantuntijuutta, joita pitää hyödyntää. Tiimin ulkopuolisen asiantuntijuuden hyödyntäminen oman työyhteisön sisällä tai harrastustoiminnan tai muun yhteistyötoiminnan kautta mahdollistaa monipuolisemman pedagogiikan, jossa kaikkea ei tarvitse osata itse. Opettaja on pedagoginen johtaja tiimissä, mutta jos hän suunnittelee toiminnan ja ei ole mukana toteutuksessa, ei toiminnalla ole mahdollisuuksia olla pedagogisesti laadukasta. Tiimityössä yhteisopettajuus tiimin sisällä on merkittävässä roolissa, jossa yhteiset suunnitelmat, tavoitteet ja pedagogiset ratkaisut ovat kaikille selviä.

Tutkimuksen aineistossa nousi esille kolme erilaista yhteistyötahoa. Nämä tahot ovat yhteneväisiä Laineen (2020) ja Yliverrosen (2022) pohdinnan kanssa. Aineiston perusteella vapaaehtoisten yhteistyötahoon kuuluvat lasten vanhemmat, ”verstasvaari”, vanhempaintoimikunta ja koulukummit, Laine (2020) ja Yliveronen (2022) nimesivät tähän ryhmään kotien yhteistyön. Toinen yhteistyötaho on aineiston perusteella yritykset ja kolmantena organisaation sisäinen yhteistyö. Nämä yhteistyötahot ovat vastaavia Laineen (2020) ja Yliverrosen (2022) pohdintojen kanssa, joissa koulun ulkopuoliset tahot ja

perusopetuksen aineenopettajat nousevat esille. Yhteistyötahoja on olemassa, mutta yhteistyö niiden kanssa ei nouse esille tutkimuksen aineistossa.

Aineistossa ilmeni, että kovien materiaalien käyttöä voi toteuttaa halutessaan hyvin. Esiopetussuunnitelmassa ei kuitenkaan mainita kovien materiaalien käyttöä halutessaan (Opetushallitus 2014a). Yksittäisen ihmisen halu toteuttaa ammattiaan, pedagogiikkaa ja velvoittavien asiakirjojen sisältöä on opettajajohtajuutta, jota ammatissa tarvitaan.

Tutkimuksen tuloksia analysoidessa nousi esille huoli käsityökasvatuksen tulevaisuudesta. Tätä on pohtinut myös Jalomäki (2019) ja muodostanut näkemyksiään käsityökasvatuksen tulevaisuudesta kolmen eri vaihtoehdon kautta. Ensimmäisessä vaihtoehdossa ovat toivottava tulevaisuus, jossa käsityökasvatuksen arvostus nousee ja käsityön saa perusopetuksessa lisää resursseja. Käsityökasvatuksen moninaisuus on huomattu mielihyvän, kestävän kehityksen, yhteisöllisyyden ja harrastuneisuuden kautta. Toisessa vaihtoehdossa Jalomäki (2019) pohtii todennäköistä tulevaisuutta käsityökasvatuksessa, jossa edelleen käsityöt nähdään varsin positiivisessa näkökulmassa ja käsitöiden harrastaminen sekä monimateriaalisuus nousevat enemmän esille. Yhtä lailla Jalomäki (2019) luettelee todennäköiseksi, että käsitöitä arvostetaan entistä vähemmän, jolloin seuraukset ovat negatiiviset ja käsityö muuttuu entistä enemmän ”pikku-kivaksi-askarteluksi”. Materiaalien heikko saatavuus on näkyvillä jo nyt esiopetuksessa ja opettajat saavat käyttää mielikuvitustaan laajasti, jotta erilaiset käsityöprojektit saadaan onnistumaan. Kolmantena vaihtoehtona Jalomäki (2019) näkee mahdollinen tulevaisuuden, jossa käsityön opetus hiipuu resurssien puitteissa kokonaan pois. Kun resurssit puuttuvat, sisällöt vähenevät ja taitotaso heikkenee. Pidemmällä aikavälillä voidaan ajatella käsityötä tarvittavien ammattien ammattitaidon heikkeneminen, sillä hienomotorisia taitoja ei ehditä opettamaan lyhyissä ja jo supistetuissa toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa. Käsityökasvatuksen tulevaisuuteen pystytään vaikuttamaan nyt ja esiopetuksessa on siihen erinomainen paikka (Jalomäki, 2019). Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan nähdä viitteitä Jalomäen (2019) tulevaisuuden kuvista, osan vastaajista näkemykset ovat hyvinkin positiivisia, mutta jos tilanteelle ei tehdä mitään on Jalomäen (2019) heikoin mahdollinen tulevaisuus mahdollista.

Tutkimus koviin materiaalien käytöstä esiopetuksessa antoi näkökulmia Karvin (Juutinen ym., 2021) arvioinnille. Näkyvillä oli ilmiö, jonka mukaan kovia materiaaleja ei käytetä, koska ei ole materiaaleja, työvälineitä ja tiloja. Samanaikaisesti kuitenkin tämän tutkimuksen aineistosta näkyy, että oikeasti asenteita muuttamalla ja halutessaan opettajat voisivat käyttää kovia materiaaleja opetuksessaan. Osa vastaajista vastauksia kuvasi sana: halutessaan. Opettajalla on kaikki mahdollisuudet käytössään, jos niitä haluaa käyttää. Vastaajien mukaan opettajien pitää antaa lapsille mahdollisuuksia, muuttaa omia asenteitaan ja olla viitseliäitä. Tämän tutkimuksen aineiston mukaan pedagogisia ratkaisuja tehdään ja suunnitellaan toimintaa, mutta toiminta ei kuitenkaan ole. Tämä on mielenkiintoinen tulos, joka vaikuttaa siltä, että vastaajat ovat halunneet todistella tekevänsä esiopetussuunnitelman mukaista työtä, mutta tosiasiasa eivät sitä tee. Huomioimalla koviin materiaalien käytön esiopetuksessa voi opettaja itse päättää, mitä lapset tekevät. Rohkeus, kokeilunhalu ja aktiivisuus nousivat vastauksista esille opettajan näkökulmasta. Johtopäätöksenä opettajajohtajuudella on suuri merkitys siihen, miten opettaja vastaa pedagogisesta toiminnasta esiopetuksessa.

Jokaisella esiopetuksessa olevalla lapsella on oltava tasavertaiset mahdollisuudet oppia ja kehittyä kohti koulupolkua. Jokaisen henkilökunnasta on noudatettava esiopetussuunnitelmaa ja muita velvoittavia asiakirjoja Itsetuntoa vahvistetaan myönteisten oppimiskokemusten kautta, jossa opettajaa voidaan itsellään pitää oppimisympäristönä. Esiopettajalla on oppimisen ohjaajana tietoa, teorioita ja käytännön taitoja, jotka vaativat ajan tasalla pysymistä. Ajan tasalla pysymistä edesauttavat täydennyskoulutukset ja lapsilähtöisyys, jossa huomioidaan vaihtuvat lasten kiinnostuksen kohteet eri aikakausien mukaan. Opettajalla on oltava riittävästi rohkeutta ottaakseen vastuuta ja johtaa toimintaa. Työyhteisön asenteet ja vakiintuneet tavat ovat esteenä monelle uudelle ajatukselle ja kehittämishankkeelle. Toki on olemassa myös kehityshalukkaita ja innokkaita työyhteisöjä, jotka eivät ole jämähtäneet entiseen. Opetus esiopetuksessa perustuu esiopettajan henkilökohtaiseen pedagogiikkaan ja tulkintaan velvoittavasta esiopetussuunnitelmasta. Esiopettajan työhön kuuluva varhaiskasvatuksen opettajan virka- ja työehtosopimuksen mukainen suunnittelu-, arviointi ja kehittämis aika eli SAK-aika on viisi tuntia viikossa ja

mahdollistaa kovien materiaalien käsityökasvatuksen suunnittelun, siinä missä muidenkin esiopetussuunnitelman osa-alueiden.

Esiopettaja vastaa esiopetuksen pedagogisesta toiminnasta ja toiminta on hänen suunnitelmiensa varassa. Esiopettajalla on tämän tutkimuksen perusteella kaikki mahdollisuudet toteuttaa halutessaan kovien materiaalien käyttöä. Seuraavassa Karvin arvioinnissa olisikin mielekästä nähdä opettajien opettajajohtajuuden nouseminen uudelle tasolle ja vastuunotto omasta ammattitaidosta.

6.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksessa on käytetty hyvää tieteellistä tutkimuskäytäntöä, jossa on saatu tutkittavilta suostumus osallistumisesta tutkimukseen tietosuojalomakkeen kautta. Tutkittavalle on kyselylomakkeen kautta annettu tietoa tutkimuksen aiheesta, tarkoituksesta ja muista yksityiskohdista. Tutkimukseen vastanneiden henkilöllisyys ei tule selville tutkimuksen missään vaiheessa. Anonymiteetti pyrittiin suojaamaan mahdollisimman tarkasti ja kysymyksistä vain koulutustausta oli henkilökohtainen, mutta sitä ei pystynyt yhdistämään vastaajiin. Tutkimuskysymykset on aseteltu niin, ettei vastauksista voi päätellä vastaajaa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006).

Tutkimukseen ovat voineet vastata pätevien yliopistosta valmistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien lisäksi epäpätevät sijaiset, joka vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin ja luotettavuuteen. Pedagoginen asiantuntemus ei ole samanlaista, kun koulutustausta on erilainen. Tutkimuksen kannalta on kuitenkin merkittävää saada vastauksia kaikilta esiopetusta antavilta henkilöiltä, sillä he ovat vastuussa esiopetuksen pedagogiikasta ja siitä, että esiopetussuunnitelma tulee toteutetuksi.

Fenomenologisessa analyysissä on huomioitavaa, että tutkijan oma esiymmärrys pyrkii tulkitsemaan vastauksia (Laine, 2010). Tätä välttääkseen vastaukset on luettu useita kertoja ja kategorisoitu *4.3 Aineiston analyysi* luvussa esitetyllä tavalla. Aineiston analyysissä tutkimusvaiheet on pyritty kuvaamaan mahdollisimman perustellusti. Analyysiin on sijoitettu lainauksia aineistosta, jotta lukijalle välittyy tulosten ja vastausten suhde. Tämän tutkimuksen tutkijan omat

ennakkoluulot ovat olleet alhaiset ja pyritty parhaaseen mahdolliseen objektiivisuuteen. Huomioitava on tutkijan subjektiivisuus, vaikka siitä on pyritty itsereflektoinnin ja pitkän prosessin kautta pois. Tutkimusta on tehty systemaattisesti aineistolähtöisesti useamman kuukauden ajan. Tutkimuksen edetessä on kriittisesti analysoitu vastauksia ja palattu niihin toistuvasti, reflektoiden. Lähdeviittaukset on merkitty tutkimukseen erityisellä tarkkuudella. Plagioinnin välttämiseksi on käytetty Turnitin OriginalityCheck-ohjelmaa.

6.2 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Tämän tutkimus mahdollistaa erilaisia jatkotutkimusmahdollisuuksia. Tutkimuksessa havaittiin, että opettajajohtajuus on merkittävä tekijä esiopetussuunnitelmaa ja muita velvoittavia asiakirjoja toteuttaessa. On aiheena sitten käsityökasvatus, liikunta, matematiikka tai muu esiopetuksen sisältö, on opettajajohtajuus se mikä ratkaisee valinnat arjessa. Olisikin kiinnostavaa tarkastella opettajajohtajuutta laajemmin. Miten esiopettajat voisivat paremmin noudattaa nykyaikaista esiopetussuunnitelmaa? Mihin SAK-aikaa käytetään esiopetuksessa? Miten työyhteisössä voidaan tukea ja kannustaa noudattamaan esiopetussuunnitelmaa ja opettajajohtajuutta?

LÄHTEET

- Fonsén, E., Varpainen, J., Kupila, P. & Linnamaa, T. (2021). Johtajuuden diskurssit varhaiskasvatuksessa – valta ja vastuu johtajuuden jäsentäjinä. HELDA Sosiologia, Vuosikerta. 58, Nro 1, s. 54-69.
<http://hdl.handle.net/10138/328419>
- Granö, P. & Niinistö, H. (2022). Esteettinen elämys ja kokemus lasten taidekasvatuksen perustana. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.), *Ilmaisun ilo*. Käsikirja 0-8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. PS-kustannus.
- Grönman, S., Lindfors, E. & Rönkkö, M.-L. (2022). Esiopetusikäisten lasten tavoiteorientaatiot ja ohjausvuorovaikutuksen tarve käsityön oppimisprosessissa. *Journal of Early Childhood Education Research*, Volume 11, Issue 1, 2022. <https://journal.fi/jecer/article/view/114012/67208>
- Heikka, J. (2016). Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Teoksessa Parrila, S. & Fonsén, E. (toim.), *Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus: Käsikirja käytännön työhön*. PS-kustannus.
- Jalomäki, S. (2019). *Tulevaisuuskuvia käsityön opetuksesta*. [Pro Gradututkielma, Helsingin yliopisto]. Helda-arkisto <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201906142889>
- Juutinen, J. Siippanen, A., Marjanen, J., Sarkkinen, T., Lundkvist, M., Mykkänen, A., Raitala, M., Rissanen, M-J. & Ruokonen, I. (2021). Pedagogisia jatkumoitte ja ilmaisun iloa! Viisivuotiaiden pedagogiikka ja taito- ja taidekasvatuksen nykytila varhaiskasvatuksessa. *Kansallinen koulutuksen arviointikeskus*, 9:2021, 3–4 ja 107–113.
<https://karvi.fi/publication/pedagogisia-jatkumoitte-ja-ilmaisun-iloa-viisivuotiaiden-pedagogiikka-ja-taito-ja-taidekasvatuksen-nykytila-varhaiskasvatuksessa/>

- Karila, K. & Leikkola, S. (2022). Varhaisvuosienopettajat käsityö- ja teknologiakasvatuksen osaamista arvioimassa ja kehittämässä. *Journal of Early Childhood Education Research JECER*, 11(2), 25-47.
https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/141424/115164_Article_Text_with_author_details_225035_2_10_20220228.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Korhonen, R. (2022). Kulttuuria- ja perinnepedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.), *Ilmaisun ilo*. Käsikirja 0–8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. PS-kustannus.
- Laine, J. (2020). *Sorvin ääressä – teknisen työn oppilaiden ja opettajien käsityksiä käsityöopetuksen haasteista ja mahdollisuuksista*. [Pro gradu – tutkielma, Helsingin yliopisto]. Helda-arkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202006162847>
- Laine, T. (2010). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltonen, J. (toim.) ja Valli, R. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II*. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus.
- Opetushallitus. (2014a). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2016:1. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/esiopetuksen-opetussuunnitelmien-perusteet>
- Opetushallitus. (2014b). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2014:96. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelmien-perusteet>
- Parrila, S. & Fonsén, E. (2016). Pedagogisen johtamisen prosessi. Teoksessa Parrila, S. & Fonsén, E. (toim.), *Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus: Käsikirja käytännön työhön*. PS-kustannus.
- Porko-Hudd, M. (2020). *Lausunto käsityön opettajan ammattinimikkeen selkeyttämiseksi*. 11/2020. Teknisten aineiden opettajat TAO ry ja tekstiiliopettajaliitto TOL ry.
<https://bin.yhdistysavain.fi/1589196/yOCoylJPK5yzLIQQbo2l0Uzz1J/Lausunto%20k%C3%A4sity%C3%B6n%20opettajan%20ammattinimikkeen%20selkeytt%C3%A4miseksi.pdf>

- Raunio, A.-M. & Paju, T. (2002). *Käsityön koulutuspolkuja ja taitojen oppimisen elävä perintö. Selvitys käsityön oppimisen mahdollisuuksista Suomessa.* Käsi- ja Taideteollisuusliitto Taito ry. <https://www.taito.fi/wp-content/uploads/sites/5/2022/10/Kasityon-koulutuspolkuja-ja-taitojen-oppimisen-elava-perinto-tutkimusjulkaisu-lokakuu2022.pdf>
- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M.-K., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. 2019. *Varhaiskasvatuksen laatu arjessa: Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa.* Julkaisut 15:2019. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf
- Ruismäki, H., Hietanen, L. & Sepp, A. (2022). Taito- ja taidekasvatus elämänmittaiseksi eliksiiriksi. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.), *Ilmaisun ilo.* Käsikirja 0–8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. PS-kustannus.
- Ruokonen, I. (2022). Ilmaisun monet muodot varhaislapsuuden kokonaisvaltaisessa pedagogiikassa. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.), *Ilmaisun ilo.* Käsikirja 0–8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. PS-kustannus.
- Rönkkö, M.-L. (2011). *Käsityön monet merkitykset. Opettajankoulutukset opiskelijoiden käsityölle antamat merkitykset ja niiden huomioon ottaminen käsityön opetuksessa.* [Väitöskirja, Turun yliopisto]. UTUPub-arkisto. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/70770/AnnalesC317Ronkko.pdf?seque>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV-Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>
- Uusikylä, K. (2022). Taito- ja taidekasvatus lapsen onnellisuuden ja luovuuden lähteinä. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.), *Ilmaisun ilo.* Käsikirja 0-8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. PS-kustannus.
- Vakkuri, S. & Häkli, L. (2012). ”Askeleen päässä taidosta” – Kolmen askeleen menetelmän soveltuvuuden testaaminen oppimistehtävä avulla motoristen taitojen opetukseen 4. luokan käsitöissä. [Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto]. UTUPub-arkisto. <http://www.utupub.fi/handle/10024/74820>

- YK. (1989). Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989. <https://unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>
- Yliannala, H. (2013). *Kohti yhtenäistä käsityötä. Luokanopettajaopiskelijoiden näkemyksiä ja kokemuksia käsityön opetuksesta*. [Pro gradu-tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX-arkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201305221752>
- Yliverronen, V. (2019). Esiopetuksen käsityö: kolmetapaustutkimusta esikoululaisista käsityötehtävien parissa. [Väitöskirja, Helsingin yliopisto]. Helda-arkisto. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/304448>
- Yliverronen, V. (2022). Käsityöilmaisu varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.), *Ilmaisun ilo*. Käsikirja 0-8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. PS-kustannus.

LIITTEET

Liite 1: Saatekirje kyselylomakkeeseen ja kyselylomakkeen kysymykset

Kovien materiaalien käyttö esiopetuksessa

Teen kandidaatintutkielmaa Tampereen yliopistolle, aiheena Kovien materiaalien käyttö esiopetuksessa.

Karvin arvioinnissa on todettu, että esiopetuksen käsityökasvatuksessa, Ilmaisun monet muodot -oppimisalueessa ei juuri käytetä kovia materiaaleja. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää ja kuvailla laadullisen kyselyn avulla esiopettajien kokemuksia kovien materiaalien käytöstä esiopetuksessa. Tutkimus on tärkeä, sillä käsityökasvatus on osa esiopetuksen toimintaa ja siihen kuuluvat sekä pehmeät, että kovat materiaalit, joiden käyttöä esiopetuksessa esiopetussuunnitelma velvoittaa.

Vastaajan on täytynyt olla esiopettajana vähintään yhden kokonaisen esiopetusvuoden, jotta kokemusta kovien materiaalien käytöstä voisi pohtia ja analysoida kokonaisuuden huomioiden. Vastaajan kokemus esiopetuksesta on oltava nykyisen esiopetussuunnitelman ajalta, vuodesta 2015 alkaen. Kyselyyn vastaamiseen menee aikaa 5-15 minuuttia, vastaajasta riippuen. Huomioitavaa on, että vastauksia pyydetään pohtimaan ajatuksella.

Kyselyssä ei kerätä mitään tunnistetietoja, kuten nimeä tai työpaikkaa, joten vastaajien anonymiteetti on turvattu. Tutkimukseen osallistuminen antaa luvan käyttää vastauksia kandidaatin tutkimuksessani. Vastaukset käsitellään luottamuksella ja hävitetään tutkimuksen valmistuttu. Valmis työ julkaistaan Tampereen yliopiston julkaisuarkistossa.

Lomakkeessa on linkki tietosuojailmoitukseen.

Lisätiedot ja valmiin tutkimuksen kyselyt: tanja.kotiniitty@tuni.fi.

Kiitos!

1. Vastaukset ovat anonyymejä ja käsitellään täysin luottamuksellisesti. Aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Vastauksia saa käyttää tutkimukseen:

Kyllä

Ei

2. Olen tutustunut liitteenä olevaan tietosuojailmoitukseen:

<https://tuni->

[my.sharepoint.com/:w/g/personal/tanja_kotiniitty_tuni_fi/EQYnHqQI15NEpsnxHuuf8x0BxTrvjHQ2VhcFQT_31Q6Y2Q?e=9d3OG9](https://tuni-my.sharepoint.com/:w/g/personal/tanja_kotiniitty_tuni_fi/EQYnHqQI15NEpsnxHuuf8x0BxTrvjHQ2VhcFQT_31Q6Y2Q?e=9d3OG9)

ja annan suostumukseni henkilötietojeni käsittelyyn:

Annan suostumukseni henkilötietojeni käsittelyyn

En anna suostumusta henkilötietojeni käsittelyyn

3. Koulutustaustasi

Varhaiskasvatuksen opettaja, yliopisto

Lastentarhaopettaja

Sosionomi

Epäpätevä sijainen

4. Miten pystyt toteuttamaan esiopetussuunnitelman käsityökasvatusta kovien materiaalien osalta esiopetuksen arjessa? Kuvaile kokemuksiasi.

5. Millaisena koet esiopettajan mahdollisuuden vaikuttaa kovien materiaalien käyttöön esiopetuksessa?

6. Kuvaile kokemuksiasi opettajajohtajuudesta kovien materiaalien käytön mahdollistajana esiopetuksessa.

7. Millaiset tiedolliset ja taidolliset (koulutustausta, koulutukset, henkilökohtaiset valmiutesi, kiinnostus opettaa kovia materiaaleja) tekijät mielestäsi tukevat kovien materiaalien opetusta esiopetuksessa? Perustele.

8. Pohdi millä pedagogisilla ratkaisuilla voisit toteuttaa kovien materiaalien käyttöä esiopetuksessa.

9. Kerro esimerkkejä tilanteesta, jossa olet työyhteisösi (tiimi ja koko päiväkotisi) kanssa pedagogisesti pohtinut kovien materiaalien käyttöä opetuksessa.

10. Kerro esimerkein, millaisia yhteistyötahoja voisit käyttää opetuksen tukena kovien materiaalien käytössä?

11. Miten lasten taitotaso vaikuttaa näkemykseesi esteettisen lopputuloksen onnistumisesta?